

عنوان مقاله:

حفظ و بهبود محیط زیست در برنامه عمرانی پنجم (۱۳۵۲-۱۳۵۶ش) با تکیه بر جنگل ها و مراتع

محل انتشار:

مجله تاریخ اسلام و ایران، دوره 31، شماره 49 (سال: 1400)

تعداد صفحات اصل مقاله: 24

نویسنده:

مهدی رفعتی پناه مهرآبادی - استادیار گروه مطالعات تاریخی پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی (سمت) تهران، ایران

خلاصه مقاله:

امروزه صورت‌بندی‌های متفاوتی درباره گفتمان‌های محیط زیست ارائه می‌شود. این گفتمان‌ها نحوه نگاه دولت‌ها و جوامع به محیط‌زیست را مشخص می‌کند. بدون تردید پیروی از هر یک از این گفتمان‌ها نتایج مشخصی را برای کشورها به بار می‌آورد و سیاست‌گذاری‌های خاصی را برای حفاظت از محیط زیست و چگونگی و میزان بهره‌برداری از منابع طبیعی تعیین می‌کند. یکی از گفتمان‌های محیط زیستی، گفتمان توسعه پایدار است که با گفتمان «پایست‌گرایی» (سروابولیزم) رابطه نزدیکی دارد. این گفتمان بر استفاده بهینه از منابع طبیعی تأکید دارد و این منابع را میراث تمام انسان‌ها می‌داند؛ به گونه‌ای که نسل‌های آینده نیز امکان استفاده از آن‌ها را داشته باشند. در ایران پیش از انقلاب ۵۷، برنامه عمرانی پنجم تنها برنامه‌ای بود که فصلی مشخص برای حفظ و بهبود محیط زیست اختصاص داده بود. نگارنده این پژوهش با استفاده از روش تحقیق تاریخی، ضمن بیان اهداف و خط‌مشی‌های برنامه پنجم (و همچنین برنامه تجدید نظر شده) در تلاش است به این پرسش پاسخ دهد که گفتمان محیط زیستی حاکم بر برنامه پنجم چه بود؟ و چه نتایجی را برای محیط زیست به بار آورد؟ جنگل‌ها و مراتع نیز به عنوان مطالعه موردی این پژوهش در نظر گرفته شده است. این مقاله نشان می‌دهد که عدم به کارگیری توسعه پایدار چگونه به غلبه نگاه ترمیمی و واکنش‌گرانه و غفلت از نگاه پیشگیرانه منجر شد. این امر نیز به نوبه خود برنامه‌های حفاظت را نسبت به برنامه‌های بهره‌برداری عقب‌راند و در پیوند با نگاه ابزاری به محیط زیست، ماهیت دستوری برنامه‌ریزی توسعه و ذات مطلقه شبه مدرن دولت، نمایی کامل از توسعه ناپایدار را ارائه کرد.

کلمات کلیدی:

حفاظت محیط زیست، توسعه پایدار، دولت پهلوی، گفتمان، جنگل‌ها و مراتع

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1234849>

